

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

KITTA KIESLA

Hoito- ja kasvatussuunnitelman päi- vitys lastensuojeluyksikköön

- painotus kehitysvammaisen tai muuten erityistarpeisen lapsen toimintakyvyssä ja osallisuudessa

KUNTOUTUKSEN OHJAAJA TUTKINTO-OHJELMA
2024

TIIVISTELMÄ

Kiesla, Kitta: Hoito- ja kasvatussuunnitelman päivitys lastensuojeluyksikköön – painotus kehitysvammaisen tai muuten erityistarpeisen lapsen toimintakyvyssä ja osallisuudessa

Opinnäytetyö, AMK

Tutkinto-ohjelma Kuntoutuksen ohjaus, AMK

Kuukausi Vuosi Toukokuu 2024

Sivumäärä: 31

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli päivittää lastensuojeluyksikön hoito- ja kasvatussuunnitelma Myneva.nappula-asiakastietojärjestelmäpohjalle siten, että pohja tulee vastaamaan lastenkoti Valon yksilöllisiä tarpeita. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää lastenkoti Valon työntekijöille työkalu, jota he voivat pitää arjessa tukena ja apuna. Hoito- ja kasvatussuunnitelma päivitettiin kyseisen asiakasryhmän tarpeisiin ja siinä painotetaan kehitysvammaisen ja muuten erityistarpeisen lapsen toimintakykyä ja osallisuutta. Kehittämiprojektiin kuului päivittäminen ja uuden suunnitelman toteutus. Opinnäytetyöstä rajattiin pois ylimääräiseksi katsottu tieto ja jo olemassa olevan tiedon toistaminen sekä testaus ja jatkokehittely.

Tietoperustaosuudessa käsiteltiin lastensuojelussa käytettävää hoito- ja kasvatussuunnitelmaan liittyvää lainsäädäntöä, lapsen hyvää kuntoutuskäytäntöä, toimintakykyarviota ja osallisuutta. Lainsäädännön ja muiden lähteiden pohjalta lasten kuntoutusnäkökulma saatiin näkyväksi päivitettyyn hoito- ja kasvatussuunnitelmaan muun muassa toimintakykyarvion avulla.

Opinnäytetyö oli toiminnallinen kehittämisprojekti. Sen lähtökohtana oli työelämän ongelma, jota kehitettiin käytännönläheisenä kehittämisprojektina. Kehittämiskohteita oli muun muassa hoito- ja kasvatussuunnitelman pohjassa ilmevä asioiden toisto, toimintakykyarvion ja lapsen osallisuuden huomioiminen.

Opinnäytetyön toteutus Myneva.nappula-asiakastietojärjestelmäpohjalle päivitettyyn toimintakykyarvioon ja hoito- ja kasvatussuunnitelmalomakkeeseen onnistui suunnitelman mukaisesti. Toimintakykyarviossa ammattilaisten lisäksi tulee näkyviin lapsen osallisuus, toimintakykyarviota pystyy Myneva.nappula-asiakastietojärjestelmässä tilastoimaan ja toimintakykyarvion yhteenveto näkyy hoito- ja kasvatussuunnitelmassa. Hoito- ja kasvatussuunnitelmasta poistettiin ylimääräinen ja olemassa oleva tieto sekä pohjaa selkeytettiin.

Avainsanat: hoito- ja kasvatussuunnitelma, kehitysvammaisuus, kehitysvammainen lapsi, lastensuojelu, toimintakyky, osallisuus, kuntoutus, Myneva.nappula-asiakastietojärjestelmä

ABSTRACT

Kiesla, Kitta: Update of the care and education plan for the child protection unit - Emphasis on the functional ability and participation of a child with an intellectual disability or other special needs

Type of Publication Bachelor's thesis

Degree program

Date May 2024

Number of pages: 31

The aim of this thesis was to update the care and education plan of the child protection unit to the Myneva.nappula client information system base so that the base will meet the individual needs of the Children's Home Valo. The purpose of the thesis was to develop a tool for the employees of Valo Children's Home that they can use as a support and aid in their everyday work. The care and education plan was updated to meet the needs of this client group, with an emphasis on the functional capacity and inclusion of children with intellectual disabilities and other special needs. The development project involved updating and implementing the new plan. The study was limited to the exclusion of information considered redundant and the repetition of existing information, as well as testing and further development.

The knowledge base covered legislation on care and education plans in child protection, good rehabilitation practice for children, capacity assessment and inclusion. Based on the legislation and other sources, the rehabilitation perspective of children was made visible in the updated care and education plan, including through a capacity assessment.

The thesis was a functional development project. Its starting point was a problem from working life, which was developed as a practical development project. The areas for development included the repetition of issues on the basis of the care and education plan, the capacity assessment and the child's involvement.

The implementation of the thesis on the updated capacity assessment and care and education plan form for the Myneva.nappula client information system was successful as planned. In addition to the professionals, the capacity assessment shows the involvement of the child, the Myneva.nappula client information system allows statistics on the capacity assessment and the summary of the capacity assessment is shown in the care and education plan. Existing and redundant information was removed from the care and education plan and the basis was clarified.

Keywords: care and education plan, intellectual disability, child with an intellectual disability, child protection, ability to function, participation, rehabilitation, Myneva.nappula customer information system

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 KEHITETTÄVÄN HOITO- JA KASVATUSSUUNNITELMAN TIETOPERUSTA	6
2.1 Lait ja säädökset	6
2.2 Lapsen hyvä kuntoutuskäytäntö	9
2.3 Lapsen toimintakykyarviointi.....	10
2.4 Lapsen osallisuus.....	12
3 TYÖELÄMÄLÄHTÖISEN KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT	14
3.1 Kehittämisen tavoitteet ja tarkoitus.....	14
3.2 Hoito- ja kasvatussuunnitelman sisältö.....	14
3.3 Myneva.nappula-asiakastietojärjestelmä.....	16
3.4 Toimeksiantaja	17
3.5 Lastenkoti Valon hoito- ja kasvatussuunnitelman lähtökohdat	18
3.6 Kanta-palvelun rakenteisen kirjaamisen uudistuminen.....	18
4 HOITO- JA KASVATUSSUUNNITELMAN TOTEUTUS.....	20
5 KEHITTÄMISPROJEKTIN TULOKSET	24
5.1 Päivitetyn hoito- ja kasvatussuunnitelman tulokset	24
5.2 Kehittämisprojektin yhteenveto.....	26
6 POHDINTA	26
LÄHTEET	30

1 JOHDANTO

Toiminnallisuuden ja osallisuuden toteutuminen lasten elämässä on tärkeää ja varsinkin kehitysvammaisten tai muuten erityistarpeisten lasten elämässä sen huomioiminen on erityisen tärkeää. Miten toiminnallisuus ja osallisuus toteutuvat, jos lapsi on huostaanotettu ja erityistarpeinen? Opinnäytetyöni tarkoituksena on pohtia lapsen toimintakykyä ja osallisuutta lastensuojelussa ja tämän pohdinnan pohjalta päivittää hoito- ja kasvatussuunnitelmapohja Myneva.nappula-asiakasjärjestelmää hyväksi käyttäen ja Kanta-palvelun rakenteisen kirjaamisen uudistumisen huomioiminen.

Kiinnostuin aiheesta, koska työpaikassani erityistason sijaishuoltoa tarjoavalla lastenkoti Valolla oli tarvetta päivittää lastensuojelussa käytettävän Myneva.nappula-asiakasjärjestelmän hoito- ja kasvatussuunnitelman pohjaa omia tarpeita vastaavaksi. Työpaikallani on moniammatillinen työryhmä sairaanhoitajasta sosionomiin. Itse kuntoutuksen ohjaaja opiskelijana tuon työryhmään kuntoutuksen näkökulmaa ja se antaa lähtökohdan myös kiinnostukseeni hoito- ja kasvatussuunnitelman päivitykseen. Päivitystä tehdessä saan tuotua esille myös toimintakyvyn arviointia ja seurantaa. Erityistarpeita olevilla lapsilla on toimintakyvyn arviointi ja seuraaminen jatkuvaa ja tavoitteellista, joten on mielenkiintoista lähteä tutkimaan tarjolla olevia mahdollisuuksia ja mahdollisesti löytää jotain ihan uutta. Opinnäytetyössäni lapsen osallisuudella tulee olemaan tärkeä rooli ja tarkoituksena on saada lapsen ääni kuuluviin mahdollisista kommunikaatiohaasteista huolimatta. Myneva.nappula-asiakasjärjestelmän mahdollisuudet tai toisaalta haasteet kiinnostavat pohjan luonnissa.

Lastensuojelu on kokonaisuudessaan hyvin ajankohtainen ja tärkeä aihe. Lastensuojeluun liittyvien palveluiden tarve kasvaa koko ajan, ja mielenkiintoinen kysymys on, miten tullaan tulevaisuudessa huomioimaan lastensuojelu ja kehitysvammaisuuden yhdistäminen palveluissa. On tärkeää, että myös hoito- ja

kasvatussuunnitelmassa huomioidaan lapsen toimintakyky ja saadaan lapsen ääni kuuluviin. Hoito- ja kasvatussuunnitelma täytetään aina tarpeen mukaan, mutta vähintään puolen vuoden välein. Näin ollen suunnitelmaa päivittäessä pystytään seuraamaan toimintakykyä ja siihen liittyviä mahdollisia muutoksia. Palvelu kehittyy ja kokonaisvaltainen hoito ja kasvatusta ottaa mukaan myös kuntoutuksen näkökulmaa. Tästä tulee olemaan hyötyä myös sidosryhmien kanssa. Toinen tärkeä asia on ammattilaisten ajatusten vaihdon lisääntyminen toimintakyvystä. Kun kuntoutusajattelu tulee luonnolliseksi osaksi arkea ja kokonaisvaltaista hoitoa ja kasvatusta, niin näkökulmat ja ajattelumallit laajenevat.

2 KEHITETTÄVÄN HOITO- JA KASVATUSSUUNNITELMAN TIE- TOPERUSTA

2.1 Lait ja säädökset

Hoito- ja kasvatussuunnitelma on suunnitelma, joka laaditaan lapsen tai nuoren kasvun, kehityksen, hoidon ja kasvatuksen tueksi. Suunnitelma laaditaan yhteistyössä lapsen, hänen perheensä ja ammattilaisten kanssa. Hoito- ja kasvatussuunnitelma täydentää asiakassuunnitelmaa ja tukee laitoksessa järjestettävän hoidon ja huolenpidon järjestämistä. Suomessa sosiaalipalvelut ja lastensuojelu perustuvat sosiaalihuoltolakiin. Sosiaalihuoltolaki säätelee sosiaalipalveluja, kuten lastensuojelua, ja määrittelee periaatteet ja velvoitteet, joiden mukaisesti viranomaisten tulee toimia lasten ja perheiden hyvinvoinnin turvaamiseksi. Lastensuojelussa sosiaalityöntekijät ja muut ammattilaiset laativat usein hoito- ja kasvatussuunnitelmia yhdessä perheiden kanssa. Suunnitelmat voivat sisältää lapsen tarpeet, tavoitteet, toimenpiteet ja resurssit, joita tarvitaan lapsen hyvinvoinnin tukemiseksi. (Räty, 2023, s. 280.)

Sosiaalihuoltolain tarkoituksena on 1. §:n mukaan; sosiaalisen turvallisuuden, hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen ja eriarvoisuuden vähentäminen. Sosiaalihuollon tulisi kohdella asiakkaita yhdenvertaisesti ja tuottaa laadukasta

palvelua asiakkaan tarpeiden mukaisesti. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 1 luku 1 §.) Sosiaalihuollon tulisi toimia asiakkaan edun mukaisesti ja tukea hyvinvointia oikeanlaisella ja oikea-aikaisella tuella. Luottamuksellisella asiakassuhteella ja yhteistoiminnalla tulisi tukea asiakkaan itsenäistä suoriutumista ja omatoimisuuden vahvistamista ottaen huomioon asiakkaan mielipide, toiveet, kieli, kulttuuri ja etninen tausta. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 1 luku 4 §.)

Tavoite lastensuojelulaissa on tarttua lasten ja heidän perheidensä haastaviin elämäntilanteisiin ja ongelmiin ennen kuin niistä kasvaa liian suuria. Tärkeää on havaita ajoissa ongelmat ja olla lasten ja perheiden tukena matalalla kynnyksellä. Lastensuojelun toiminnassa pääperiaate on, että lapsen tarpeet ovat etusijalla ja kaikessa toiminnassa mietitään ensin lapsen etua. Lastensuojelussa ammattilaiset yhdessä lapsen ja hänen perheensä kanssa asettavat tavoitteet. Yhdessä he myös pohtivat keinoja, joilla tavoitteisiin pyritään ja päästään. Tavoitteissa ja keinojen löytämisessä on erityisen tärkeää huomioida myös lapsen ääni lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Perusoikeuksia lastensuojelussa ovat muun muassa yhdenvertaisuus, oikeus elämään ja henkilökohtainen vapaus ja koskemattomuus. (Lastensuojelulaki 417/2007, 1 luku 4 §.)

Täytyy kuitenkin muistaa, että lastensuojelulaki haluaa vahvistaa vanhempien vastuuta lapsen kasvatuksesta ja perustarpeista. Lastensuojelun ammattilaisilla on oikeus puuttua lapsen kasvatukseen ja elämään vain, jos perheen tilanne sitä vaatii muun muassa lapsen perustarpeiden vaarantuessa. Puuttuminen tulisi tehdä oikea-aikaisesti, jotta lapsen etu tulee kuulluksi ja huomioituksi ja perhe saa tarvitsemansa tuen. (Lastensuojelulaki 417/2007, 1 luku 2 §.)

Lapsen ollessa lastensuojelun asiakkaana, tehdään hänelle asiakassuunnitelma. Se tehdään aina, riippumatta siitä, onko lapsi avohuollon, sijaishuollon tai jälkihuollon asiakas. Asiakassuunnitelma on lastensuojelutyön asiakirja. Lähtökohtana siinä on lapsen ja hänen perheensä kanssa tehtävä yhteistyö. Asiakassuunnitelma tehdään joka tapauksessa, vaikka asianosaiset eivät siihen halua osallistua tai jopa vastustavat sen tekemistä. Suunnitelmaa

tehdessä hyvä yhteistyö tuo parhaan tuloksen. Kaikista asioista ei tarvitse kuitenkaan olla samaa mieltä, ja suunnitelmaan kirjataan myös eriävät mielipiteet. Asiakassuunnitelmaan laitetaan sijaishuollon tarkoitus ja tavoitteet. Siihen kirjataan lapsen ja perheen tuen tarve ja muut tukitoimet, joilla perheen tarpeisiin pyritään vastaamaan. Lisäksi asiakassuunnitelmaan merkitään keinot, jotka varmistavat lapsen yhteydenpidon vanhempien ja muiden läheisten kanssa, jos se suinkin on mahdollista. Näiden lisäksi suunnitelmassa tulee näkyä tavoite, jolla pyritään perheen yhdistämiseen. Tässä lapsen edun mukainen toiminta on ensisijalla. (Lastensuojelulaki 417/2007, 6 luku 30 §.)

Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä on vastuussa siitä, että sijaishuoltopaikassa tehdään hoito- ja kasvatussuunnitelma, joka täydentää asiakassuunnitelmaa. Hoito- ja kasvatussuunnitelma tehdään heti, kun lapsi tulee sijaishuoltopaikkaan, eikä lapselle ole sitä aiemmin tehty. Se tehdään myös silloin, jos lapseen on kohdistettu rajoituksia tai niitä todennäköisesti tullaan tekemään. Hoito- ja kasvatussuunnitelman tarkoituksena on tarkentaa asiakassuunnitelmaan tehtyjä tavoitteita ja avata tarkemmin, miten lapsen tarpeisiin vastataan ja turvataan lapsen etu. On erittäin tärkeää, että lapsi otetaan mukaan hoito- ja kasvatussuunnitelman tekoon ja, että siinä kuullaan lapsen huoltajia, ellei se ole täysin mahdotonta tai tarpeetonta. Hoito- ja kasvatussuunnitelmaa säilytetään sijaishuollossa, mutta tämän lisäksi se toimitetaan lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle ja huoltajille. (Lastensuojelulaki 417/2007 6 luku 30 a §.)

Lastensuojelussa otetaan huomioon lapsen omat toiveet ja kuullaan hänen mielipidettään iän ja kehitystason mukaan. Lastensuojelulaissa todetaan, että tilanteessa tulee olla hienovarainen, koska siitä ei saa aiheutua tarpeetonta haittaa lapsen ja hänen vanhempiansa välille. Sekä asiakassuunnitelmaan että hoito- ja kasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen mielipide ja avataan se vielä kertomalla keino, miten mielipide on selvitetty. (Lastensuojelulaki 417/2007 4 luku 20 §.)

Lastensuojelussa tehtävät toimenpiteet, jotka vaikuttavat millään tavoin lapsen tai nuoren lastensuojelun järjestämiseen, tulee ammattilaisten kirjata asianomaisen asiakasasiakirjoihin. (Lastensuojelulaki 417/2007 6 luku 33 §.)

2.2 Lapsen hyvä kuntoutuskäytäntö

Lapsen hyvä kuntoutuskäytäntö perustuu yksilölliseen, voimavaroja vahvistavaan ja kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan. Kuntoutus on tarkoitettu tukemaan lapsen terveyttä, kehitystä ja hyvinvointia. Se voi kohdistua esimerkiksi terveydellisiin, fyysisiin, kognitiivisiin, sosiaalisiin tai tunnetason haasteisiin. Hyvä kuntoutuskäytäntö on siis kokonaisvaltaista, joustavaa ja lapsen tarpeisiin herkästi reagoivaa. Se pyrkii tukemaan lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia kaikilla elämän osa-alueilla oikea-aikaisesti. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2022, s. 59.)

Hyvässä kuntoutuskäytännössä kuntoutuksen tulee perustua tutkittuun tietoon, erityiseen asiantuntemukseen ja osaamiseen. Kuntoutuksen palveluntarjoajan tulee toteuttaa hyvän kuntoutuskäytännön mukaista kuntoutusta, joka vastaa lapsen, hänen läheistensä ja lapsen muun verkoston tarpeita. Hyvää kuntoutuskäytäntöä tulee toteuttaa kuntoutukseen liittyvien lakien tarkoittamalla tavalla. Lait määrittävät muun muassa kuntoutuksen järjestämisestä, toteuttamisesta ja kehittamisestä. Tarkoituksena on toteuttaa kuntoutusta tieteellisen tiedon ja vakiintuneitten toimintatapojen pohjalta. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2022, s. 59–60.)

Hyvän kuntoutuskäytännön mukainen kuntoutus ottaa huomioon lapsen yksilölliset tarpeet ja tavoitteet. Tarkoituksena on, että lapsi osallistuu kuntoutukseensa ikätasonsa ja kykyjensä mukaisesti ja huomioidaan lapsen läheiset ja muu verkosto kuntoutuksessa yksilöllisesti tarpeiden mukaan. Lapsen toimintakykyä tuetaan ja parannetaan ammattilaisten kokemustiedon ja tieteellisen tiedon keinoin. Tärkeää on huomioida lapsen lisäksi myös läheisten tarpeet sekä hyödyntää moniammatillisen työryhmän tiedot ja taidot. (Koivikko & Sipari 2016, s. 22–25.)

Tunnusmerkkeinä hyvään kuntoutuskäytäntöön lapsen kanssa ovat arvostus lasta ja hänen verkostoonsa kohtaan. Siihen sisältyy muun muassa hyvä vuorovaikutussuhde ja lapsen aktiivinen osallistaminen kuntoutuksen aikana. Kerrotaan lapselle hänen kuntoutuksestaan hänen tasonsa mukaisesti ja otetaan lapsi mukaan tavoitteiden luomiseen ja kuntoutuksen toteutumisen valintoihin niiltä osin, joihin lapsi voi itse vaikuttaa. Lapsen voimavaroja tuodaan esille ja tuetaan valmiuksia ja motivaatiota siten, että kuntoutuksesta tulee kokonaisvaltaista ja lapsi kokee mahdollisimman paljon myös onnistumisen kokemuksia. Tärkeänä tunnusmerkkinä pidetään myös yhteistyötä lapsen läheisten ja muun verkoston kanssa. (Koivikko & Sipari 2016, s. 22–25.)

Lapsen hyvä kuntoutuskäytäntö terminä tarkoittaa kuntoutusta, jossa kuntoutuva lapsi kuntoutukseen osallistuvan ympäristönsä kanssa määrittelee kuntoutukseen liittyvät tavoitteet. Tavoitteita on tarkoitus olla vain muutama, 2–3 tärkeintä ja niiden tarkoituksena on olla hyvin realistisia. Tavoitteiden saavuttamiseksi kuntoutumisen keinot suunnitellaan asiantuntijoiden kanssa ja toteutetaan suurelta osin lapsen lähiympäristön tukemana. Terveys- ja sosiaalihuollon käytänteissä on kuitenkin vielä tekemistä, että kuntoutuminen ymmärretään toimintana, jossa pysähdytään miettimään lapsi yksilönä ja kohdataan hänet siinä elämäntilanteensa, missä hän on. Sekä pystytään hyödyntämään aktiivisesti lapsen voimavarat jokaisessa tilanteessa hänen yksilöllinen persoonansa huomioiden. Tätä toimintatapaa voidaan kutsua käsitteellä kuntouttava työote. Kaikki, jotka työskentelevät sosiaali- ja terveydenhuollossa tulisi tietää ja ymmärtää, että kuntoutumista voi tapahtua myös ilman varsinaisia kuntoutustoimenpiteitä. Lapsen kohdalla se tarkoittaa sitä, että lapsen ympärillä on aikuisia, jotka ymmärtävät kuntoutuksen merkityksen ja ammattilaisia, joilla on kuntouttava työote. (Autti-Rämö ym., 2016, s. 14–15.)

2.3 Lapsen toimintakykyarviointi

Toimintakyky tarkoittaa lapsen kykyä suoriutua ikätasonsa mukaisesti arjen toiminnoista ja osallistua erilaisiin elämän osa-alueisiin. Toimintakykyyn ja sen

seurantaan kuuluu fyysinen, kognitiivinen, sosiaalinen ja emotionaalinen kehitys. Kun lapsen toimintakyvyn eri osa-alueet ovat tasapainossa ja niitä tukeva ympäristö auttavat lasta voimaan hyvin, tukevat ne tulevaa aikuista löytämään paikkansa yhteiskunnassa, jaksamaan työelämässä sekä selviytymään arjesta itsenäisesti. Lapsen toimintakyky on hyvin riippuvainen ympäristön myönteisistä tai kielteisistä vaikutuksista. Lapsen toimintakykyä voidaan tukea tarvittaessa elinympäristöön liittyvillä tekijöillä, läheisten ja verkostossa olevien ihmisten tuella tai yksilöllisesti valittujen palveluiden tuella. (Poutiainen, 2018.)

Lasten toimintakyvyn arviointi antaa mahdollisuuden tunnistaa lapsen toimintakyvyn haasteita ja tarpeita. Arviointi kartoittaa tuen tarvetta, jolloin asiantuntijan on mahdollisuus tarjota asianmukaista tukea. Toimintakyvyn arvioinnissa käytetään usein erilaisia menetelmiä ja työkaluja, kuten havainnointia, kyselylomakkeita, testejä ja keskusteluja lapsen, vanhempien ja mahdollisten muiden ammattilaisten kanssa. Arvioinnin tulokset auttavat suunnittelemaan yksilöllisiä tukitoimia ja kuntoutusta lapsen tarpeisiin perustuen. Arviointi antaa sitä kattavamman tuloksen, mitä enemmän lapsen läheiset ja verkosto ovat motivoituneet yhteistyöhön, ja arviointiin sekä lasta itseään voidaan osallistuttaa ikätasonsa mukaisesti. (Alatalo, 2021.)

Lapsen kuntoutusprosessiksi kutsutaan kokonaisuutta, johon kuuluu toimintakyvyn arvioiminen, tavoitteiden asettaminen ja kuntoutumisen suunnittelu. Heti toimintakyvyn arvioinnissa tulee huomioida ja vahvistaa lapsen osallisuutta ja vahvuuksia, jolloin lapsi itse motivoituu myös kuntoutusprosessiin. Toimintakyvyn arviointi voidaan nähdä myös omana prosessina kuntoutusprosessin sisällä. Kuvio 1. kuvaa asiantuntijan toimintaa arviointiprosessissa vaiheittain. Vaiheet ovat arviointiin valmistautuminen, arvioinnin toteutus, arviointitulosten tulkinta, arviointitulosten dokumentointi ja arviointitulosten hyödyntäminen. (Autti-Rämö ym., 2016, s. 207–209.)

Kuvio 1. Toimintakyvyn arvioinnin prosessi (Autti-Rämö ym., 2016, s. 208.)

Lasten kuntoutusprosessissa tulee huomioida lasten erityistarpeet. Lasten kuntoutus sisältyy usein tiiviisti arkeen, joka on pääosin kotona, varhaiskasvatuksessa ja koulussa. Kotona on hyvinkin erilaisia kasvatuskulttuureja ja sen lisäksi huomioidaan varhaiskasvatuksessa ja koulussa saama kasvatus, ohjaus ja opetus. Lapsen elämässä se on yksi suuri kokonaisuus, johon ei tarvita turhia ristiriitoja. Toimintakykyarvion jälkeen osa lapsien kuntoutumisprosessista pohjautuu vain ympäristön neuvontaan ja ohjaukseen ilman erillisiä palveluita tai asiantuntijatapaamisia. On kuitenkin huomioitava, että lapsi ja hänen läheisensä saa tarvitsemansa tuen ja seurannan ja kokevat tulleen kuulluksi. Tähän lopputulokseen auttaa, että käytännöissä vallitsee luottamus, yhdenvertaisuus ja rehellisyys ammattilaisten, lapsen ja lapsen läheisten välillä, mikä mahdollistaa motivoituneen ja tuloksellisen yhteistyön rakentamisen. (Koivikko & Sipari 2016, s. 30–33.)

2.4 Lapsen osallisuus

Lapsen osallisuus tarkoittaa sitä, että hän voi olla mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa hänen etunsa turvaamiseksi tehtävää työtä. Mahdollisuus olla osallisena ja mukana asioiden käsittelyssä ja päättämisessä, jotka ovat lapselle itselle tärkeitä. Se on hyvin ratkaisevaa lapsen identiteetin kehittymisen kannalta. Kyse on yhdestä kasvun ja kehityksen perusedellytyksestä. Osallistumisen kautta opitaan olemaan ja elämään yhdessä. (Lastensuojelun keskusliitto, 2024.)

Lasten osallisuus ja lasten oma aktiivinen osallistuminen oman elämän merkittäviin asioihin, on todettu olevan tärkeä tekijä lasten terveydelle ja hyvinvoinnille. Lapset, joilla on toimintakykyä rajoittavia sairauksia tai vammoja, osallistuvat yleensä muita lapsia vähemmän oman arjen fyysistä aktiivisuutta vaativiin vapaa-ajan toimintoihin, sosiaaliseen kanssakäymiseen ja perheen muihin arjen toimintoihin. Muuhun kuin ohjattuun toimintaan osallistumisen on havaittu olevan vieläkin vähäisempää, vaikka lapset nauttivat osallistumisesta ja haluaisivat osallistua enemmän. Lasten toimintakykyrajoitteiden ja

yksilötekijöiden, kuten iän ja sukupuolen lisäksi osallistumisen määrään ja osallistumisesta nauttimiseen vaikuttavat vahvasti ympäristötekijät. Lapsen merkityksellisen ja mielekkään osallistumisen lisääntyminen oman arjen ympäristössä on lapselle ensiarvoisen tärkeää. (Vänskä ym., 2016, s. 8.)

Aikuislähtöisyys näkyy edelleen hyvin paljon yhteiskunnassamme. Perinteisesti lasta tarkastellaan aikuisen näkökulmasta ja tulkitaan aikuisuudesta käsin. Aikuisen ja lapsen välinen suhde on aina hierarkkinen ja lapsi on usein voimaton suhteessa aikuiseen. Lapsi voi olla hyvinkin yllättynyt, jos häntä pidetään tasa-arvoisena aikuisen kanssa, heidän mielipiteitään kuunnellaan ja heidän näkökulmansa otetaan vakavasti. Aikuiselle suunnatut toimintatavat eivät usein sovellu suoraan lapselle, vaan niitä pitää muokata lapselle sopivaksi, koska lapsi toimii monesti eri tavoin kuin aikuinen. Tämän vuoksi lapsen aidon osallisuuden ja toimijuuden mahdollistamiseksi tarvitaan tietoa lapselta itseltään ja hänen omasta näkökulmastaan ja ajatuksistaan. Jotta saadaan lapsen ääni esille, on luotava uusia osallisuuden rakenteita ja muotoja. Tämä edellyttää lasten parissa työskenteleviltä ammattilaisilta kykyä kuulla lasta. Lasten kuuleminen tarkoittaa lasten mielipiteiden ja ajatusten kuulemistä ja yhdessä niiden pohtimista, ei niinkään yksittäisen lapsen toiveiden täyttämistä. Lapsen oma tunne ja tietoisuus kuulluksi tulemisesta ja omassa ympäristössään vaikuttaminen ovat keskeisiä asioita lapsen osallisuudessa. Muita lapsen osallisuuteen kuuluvia osa-alueita ovat muun muassa vastuun ottaminen, tasa-arvoisuus, erilaisuuden hyväksyminen, avun saaminen, jotta pystyy osallistumaan muun ryhmän toimintaan ja vapaaehtoisuus. Lapsen on tärkeä tuntea olevansa osa ryhmää, esimerkiksi koululuokkansa hyväksyty ja tärkeä jäsen. (Ahonen ym., 2018, s. 2–3.)

Lasten osallistaminen hoito- ja kasvatussuunnitteluun on olennainen osa laadukasta ja yksilöllistä kuulemistä lapsen omiin asioihin. Osallistaminen tukee lapsen itsemääräämisoikeutta ja lapsen ikätason huomioon ottaen, antaa ymmärrystä omasta elämästä ja mielipiteen tärkeydestä. Lapsen osallistaminen hoito- ja kasvatussuunnitelmaan on jatkuva prosessi ja suunnitelmat tulee päivittää lapsen kehityksen ja tarpeen mukaan, vähintään kerran puolessa

vuodessa. Lapsen mielipiteiden ja tarpeiden huomioiminen luo vahvan perustan lapsen elämään. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 2024.)

3 TYÖELÄMÄLÄHTÖISEN KEHITTÄMISEN LÄHTÖKOHDAT

3.1 Kehittämisen tavoitteet ja tarkoitus

Tavoitteena on päivittää hoito- ja kasvatussuunnitelma Myneva.nappula-asiakastietojärjestelmäpohjalle. Hoito- ja kasvatussuunnitelman pohja tulee vastaamaan lastenkoti Valon yksilöllisiä tarpeita.

Tarkoituksena on, että kehitettävä hoito- ja kasvatussuunnitelma tulee olemaan lastenkoti Valon työntekijöille työkalu, jota voi pitää arjessa tukena ja apuna. Se tulee olemaan sovellettavissa juuri kyseisen asiakasryhmän kanssa ja siinä painotetaan lasten toimintakykyä ja osallisuutta. Hoito- ja kasvatussuunnitelman kehittämiseen kuuluu päivittäminen ja uuden suunnitelman toteutus. Opinnäytetyöstä rajataan pois kaikki ylimääräinen ja jo olemassa olevan tiedon toistaminen. Testaus, eikä jatkokehittely kuulu opinnäytetyöhön.

3.2 Hoito- ja kasvatussuunnitelman sisältö

Hoito- ja kasvatussuunnitelma on jatkuvan arvioinnin ja päivityksen alainen asiakirja, ja sen tulee elää lapsen ja perheen tilanteen muuttuessa. Lastensuojelun ammattilaisten tehtävänä on varmistaa suunnitelman toteutuminen ja tarvittaessa reagoida nopeastikin muuttuviin olosuhteisiin. Hoito- ja kasvatussuunnitelmassa tulee olla

- Aika ja paikka, jolloin suunnitelma on tehty.
- Lapsen henkilötiedot, sijaishuolto- ja hänen asioistansa vastaava sosiaalityöntekijä.
- Henkilöiden nimet, jotka suunnitelman tekoon osallistuivat

- Hoidon ja kasvatuksen tavoitteet, lapsen odotukset, tavoitteet ja välitavoitteet.
- Päivähoito, esiopetus, koulunkäynti tai opiskelu
- Terveys sekä muut asiat, joihin halutaan vaikuttaa tai joista on sovittu.
- Perheen elämäntilanne, odotukset ja tavoitteet sekä osallistuminen hoitoon ja kasvatukseen.
- Yhteydenpito perheeseen ja muihin läheisiin, vierailut, rajoituspäätökset ja ulkopuolisilta hankittavat palvelut.
- Suunnitelman seuranta
(Sosiaali- ja terveysministeriö, 2017, s. 118–119.)

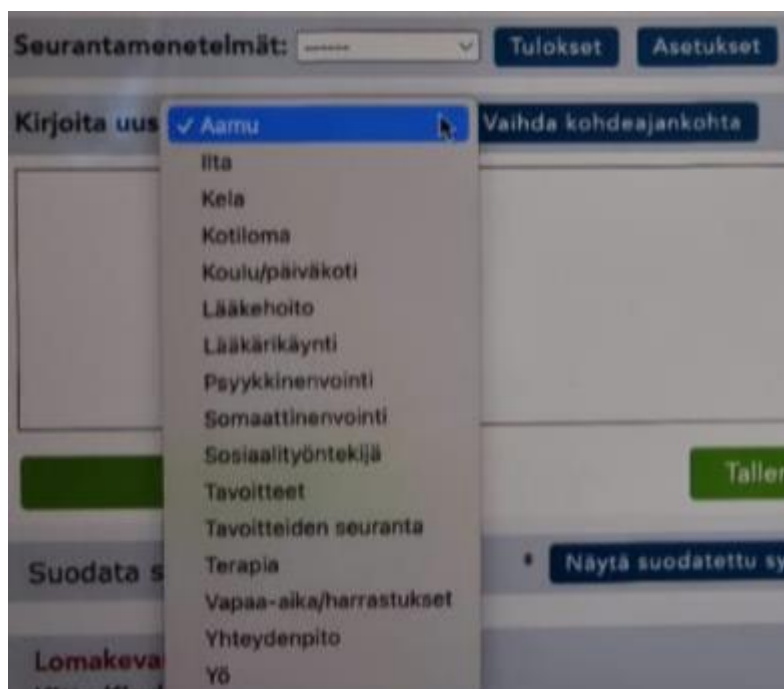
Hoito- ja kasvatussuunnitelmassa tulee huomioida välttämättömien tietojen lisäksi muun muassa lapsen kuuleminen, niin että kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta tärkeät lapsen omat toiveet ja näkemykset tulevat esiin. Lasta voidaan kuulla esimerkiksi keskustelemalla, piirtämällä tai leikin kautta. Perheen tilannetta on myös syytä arvioida. Kartoitetaan perheen voimavaroja ja ongelmia sosiaalisia verkostoja unohtamatta. Kun välttämättömien tietojen lisäksi on kuultu lasta ja perheen tilannetta, voidaan määritellä konkreettiset tavoitteet lapsen hoidon ja kasvatuksen suhteen. Toimenpiteet voivat sisältää esimerkiksi terapiaa, vanhemmuuden tukemista, koulunkäyntiä tai muita tarvittavia palveluita. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2017, s. 36–37.)

Hoito- ja kasvatussuunnitelmassa on hyvä myös määritellä aikataulu, jossa arvioidaan tavoitteiden saavuttamista ja suunnitellaan tarvittaessa uusia toimenpiteitä. Seuranta on tärkeä osa suunnitelmaa, jotta voidaan varmistaa, että lapsen tilannetta seurataan aktiivisesti ja tarvittaessa tehdään muutoksia suunnitelmaan. Huomioon tulee ottaa myös yhteistyö muiden lastensuojelun ammattilaisten, koulun, terveydenhuollon ja muiden lapsen hyvinvointiin vaikuttavien tahojen kanssa. Yhteistyöllä pyritään varmistamaan lapselle tarvittava tuki ja palvelut. Lisäksi on hyvä ottaa huomioon vielä mahdolliset turvallisuusriskit ja suunnitellaan toimenpiteitä niiden minimoimiseksi. Tämä voi liittyä esimerkiksi perheen sisäisiin konflikteihin, päihteiden käyttöön tai väkivallan uhkaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2017, s. 50–53.)

3.3 Myneva.nappula-asiakastietojärjestelmä

Myneva.nappula-asiakastietojärjestelmä on selainkäyttöinen asiakastietojärjestelmä, joka on suunniteltu erityisesti lastensuojelun ja vammaispalvelujen tarpeisiin. Myneva.nappula-asiakastietojärjestelmän tarkoituksena on sosiaalihuollossa asiakastietojen tallentaminen ja käsittelyminen. Ohjelman helppokäyttöisyys ja muokattavuus mahdollistaa yksilöllisten tarpeiden huomioimisen eri organisaatioissa. Käyttöoikeudet, kun ovat oikeat pystyy hoito- ja kasvatussuunnitelman pohjassa itse valitsemaan muun muassa kaikki otsikot ja tekstikentät kokoineen ja omilla teksteillä. (Fastroi Oy, 2024.)

Myneva.nappula-asiakastietojärjestelmään tallennetaan päivittäisiä kirjauksia eri otsikoiden alle (kuva 1). Se ohjaa kirjauksia otsikoiden ja erilaisten valmiiden lomakepohjien avulla. (Fastroi Oy, 2024.)

Kuva 1. Esimerkki päivittäiskirjauksien otsikkoluettelosta. (Fastroi Oy, 2024.)

Otsikot ohjaavat tallentamaan tietoa esimerkiksi kotilomista, lääkehoidosta, vapaa-ajasta, terapioiden, viranomaisyhteistyöstä ja päivittäisistä tapahtumista. Valmiita lomakepohjia on muun muassa rajoitustoimenpiteille, kuukausikoosteille, hoito- ja kasvatussuunnitelmille, loppulausunnoille ja

palaverimuistioille. Valmiissa hoito- ja kasvatussuunnitelmalomakkeessa toimintakyvyn huomioiminen on lähes kokonaan huomioimatta. Toimintakykymitarin voi ostaa lisäpalveluna tai luoda itse. Myneva.nappula-asiakastietojärjestelmä on joustava ja mahdollistaa esimerkiksi sähköisen tiedonsiirron organisaatiolta lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Erilaiset valmiit lomakepohjat helpottavat kirjaamista ja selkeyttävät, mitä dokumenteissa tulisi kuvata. (Fastroi Oy, 2024.)

3.4 Toimeksiantaja

Opinnäytetyö tehdään tiiviissä yhteistyössä toimeksiantajan Ainutlaatuinen Lapsuus Oy:n Lastenkoti Valon kanssa. Ainutlaatuinen Lapsuus Oy on yksityinen lastensuojelupalveluita tuottava yritys, joka tarjoaa lastensuojelulain mukaista laadukasta, kodinomaista erityistason ympärivuorokautista sijaishuoltoa 4–14-vuotiaille lapsille. Yksikössä on erityisosaamista kehitysvammaisten sekä autismikirjoon kuuluvien lasten ja nuorten palveluille sekä neuropsykiatrista osaamista. Jokaisessa sijoituksessa otetaan huomioon lapsen erityispiirteet yksilöllisesti. (Ainutlaatuinen Lapsuus Oy, 2023, s. 5.)

Lastenkoti Valon toimintaa ohjaavat arvot ovat osallisuus, voimavaralähtöinen työskentely ja turvallinen arki. Valossa ajatellaan, että erilaisuus on rikkaus meillä kaikilla. Kaikilla meillä on omat erityispiirteemme ja vahvuksiamme hyödyntäen pääsemme loistamaan omassa elämässämme. Henkilökunnalla on vankka osaaminen vaihtoehtoisten kommunikointivälineiden käytöstä, ja näitä hyödyntäen etsimme yhdessä lapsen kanssa tavan, miten lapsi saa oman äänensä kuuluviin. Osallisuus näkyy myös yhteistyössä perheiden kanssa. Ajatellaan, että kasvatuskumppanuus on perheitä osallistavaa työskentelyä. Valon henkilökunta haluaa tukea erityislasten perheitä ja ymmärtää erityisperheiden erilaisuuden vanhemmuudessa. (Ainutlaatuinen Lapsuus Oy, 2023, s. 5.)

Lastenkoti Valo on pieni ja kodinomainen yksikkö, joka tarjoaa lapsille puitteet turvalliseen arkeen. Valossa on luotu arkeen selkeä struktuuri lasten tavoitteet

huomioituna yksiköllisesti. Siellä tarjotaan selkeitä kasvatulinjoja ja paljon syliä ja turvaa lapsille. Luonto ja eläimet ovat vahvasti arjessa läsnä, joka näytetään metsänä, järven rantana ja toiminnallisena pihana. Yksikössä vierailee myös Vilho-koira, jolla on kokemusta työskentelystä kehitysvammaisten lasten kanssa sekä pihapiirissä on kesälampaita. Lastenkoti Valo on profiloitunut kehitysvammaisten- tai muuten erityistarpeisten lasten hoitoon ja kuntoutukseen. Työntekijöillä on pitkä työkokemus ja ammattitaito kohdata kehitysvammaisia lapsia ja nuoria sekä erityislasten perheitä. (Ainutlaatuinen Lapsuus Oy, 2023, s. 6.)

3.5 Lastenkoti Valon hoito- ja kasvatussuunnitelman lähtökohdat

Kun elokuussa 2023 lastenkoti Valossa lapset olivat täyttäneet paikat ja talo oli täysi, alkoi yksilöllinen kartoitus lapsien tarpeista. Myneva.nappula-asiakastietojärjestelmän hoito- ja kasvatussuunnitelman standardipohja täytettiin heti lapsen tullessa lastenkoti Valoon ja uudestaan lokakuussa, jolloin hoito- ja kasvatussuunnitelmat päivitettiin. Koko työyhteisöllä oli puheen aiheena standardipohjan toimimattomuus ja epäselvyys. Keskusteltiin siitä, miten kysymykset jättävät tulkinnan varaa ja aiheuttavat vastauksissa ristiriitaa. Koettiin myös, että pohja on puutteellinen ajatellen erityislapsia, eikä lapsesta saa selkeää kokonaiskuvaa. Yleisesti nähtiin myös, ettei lapsen osallisuus toteudu tarpeeksi ja vanhempien kuuleminen jää hyvin pieneksi.

Ensin todettiin, että Myneva.nappula-asiakastietojärjestelmän hoito- ja kasvatussuunnitelman standardipohja ei riitä kattamaan lastenkoti Valon lapsien erityistarpeita. Siitä johtopäätökseksi tehtiin, että opinnäytetyönä tehdään kehittämisprojekti uudesta hoito- ja kasvatussuunnitelmasta.

3.6 Kanta-palvelun rakenteisen kirjaamisen uudistuminen

Kanta-palvelun rakenteisen kirjaamisen uudistumisen tavoitteena on sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyn lain mukaan yhden mukaistaa asiakastietojen käsittelyä sosiaali- ja terveysalalla. Laissa annetaan

henkilötietojen käsittelyyn suojelusta, kun käsitellään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietoja ja asiakkaan omia hyvinvointitietoja sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisen ja toteuttamisen käyttötarkoituksissa. (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä 703/2023, 2 §.)

Palveluntarjoajien tulee liittyä Kanta-palveluun ja liittymisen tavoitteena on tietojen käytettävyyden selkeä parantaminen. Asiakastietolaki velvoittaa liittymiseen. Tavoitteena on myös parannus sosiaalihuollon asiakastietohallintaan. Parannusta on tehty uuden asiakastietolain avulla. Suurin muutos tulee kuitenkin olemaan laki, jonka tarkoituksena on saada kaikki sosiaalihuollon palveluntarjoajat liittymään Kanta-palvelujen käyttäjiksi. Liittymiselle on annettu jo useita siirtymäaikoja, mutta ne ovat vielä muuttuneet. Asiakastietolaki tulee myös antamaan aikataulun, milloin Sosiaalihuollon asiakastiedon arkistoon aletaan arkistoida sosiaalihuollon asiakasasiakirjoja. (Kanta, 2021.)

Sosiaalihuollon asiakirjarakenteiden ja metatietojen palvelua (sosmeta) tullaan yleisesti ottamaan käyttöön ja sen tuomia tuloksia ja tietoja tullaan tallentamaan tietokantaan. Tietokanta tulee sisältämään arvioita muun muassa eri sosiaalityön työtavoista, niiden tehokkuudesta ja käytännön soveltamisesta. Sosmetan tiedot arvioista tuloksiin, voivat tulevaisuudessa olla osa laajempaa tietojärjestelmää, joka tukee sosiaalialan ammattilaisia erilaisissa työtehtävissä päätöksenteosta suunnitteluun. Tällaiset järjestelmät antavat ammattilaisille mahdollisuuden löytää parhaita käytäntöjä, seuraamaan asiakastyön kehitystä ja tukemaan jatkuvaa oppimista alalla. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos, 2019.) Opinnäytetyössäni ja Myneva.nappula- asiakastietojärjestelmän hoito- ja kasvatussuunnitelman päivityksessä tulen ottamaan huomioon Kanta-palvelun rakenteisen kirjaamisen uudistumisen.

4 HOITO- JA KASVATUSSUUNNITELMAN TOTEUTUS

Opinnäytetyö oli toiminnallinen kehittämisprojekti, jonka toteutus oli kehittämisskeskeinen ja vahvasti käytäntöön suuntautuva. Kehittämisprojektissa luotiin uudenlaista näkökulmaa hoito- ja kasvatussuunnitelmaan tuoden toimintakyvyn ja osallisuuden osa-alueita enemmän esille.

Kehittämisprojekti aloitettiin loppusyksystä 2023 työelämän tarpeesta. Marraskuussa 2023 oli lastenkoti Valon lasten ensimmäinen hoito- ja kasvatussuunnitelman kirjaaminen. Työryhmä yhdessä totesi, että Myneva.nappula-asiakastietojärjestelmän tarjoama peruspohja ei palvele erityistarpeisia ja kehitysvammaisia lapsia tarpeeksi. Tarve oli selkeä ja näin ollen opinnäytetyön aihe tuli valituksi.

Marraskuu 2023 – maaliskuu 2024 tutustuin olemassa oleviin aineistoihin ja kokosin opinnäytetyösuunnitelman tietoperustaa. Lisäksi etsin lapsille suunnattuja toimintakykyarvioita ja vertailin löytämiäni. LOOK-hanke (Lapsen oikeus osallistua kuntoutukseensa – lapsen edun arviointi), oppimis- ja ohjauskeskus Valterissa kehitetty verkkopohjainen Toimintakykyarvio.fi ja Toimia-tietokannasta löytyvä toimintakykyarvio Viivi (5–15) olivat arvioita, joita pystyin kehittämisprojektissani hyödyntämään. LOOK-hankkeesta sai mallia lapsen edun huomioimiseen, toimintakykyarvio.fi oli todella laaja ja käyttäjäystävällinen, josta sain paljon apua sekä kysymysten luontiin että ulkoasuun ja Viivi (5-15) oli selkeä, jossa materiaalin määrä oli kohtuullinen ja siitä sai hyvää ajatusmallia materiaalin rajaamiseen.

Maaliskuu 2024 alussa luotiin tunnukset Myneva.nappula-asiakastietojärjestelmään ja sain oikeudet, jolla pystyin päivittämään hoito- ja kasvatussuunnitelmaa. Samoihin aikoihin pidimme S. Antilan kanssa palaverin, jossa perehdyimme järjestelmään ja tarkistimme, että tunnukset toimivat ja oikeudet olivat oikeanlaiset. Palaverissa kävimme läpi, että molempien tavoitteet ovat samantyyppiset ja ymmärrys yhteinen. Perehdytyksen aikana huomasimme, että meille kummallekaan ei ollut avattu oikeuksia kuntoutuksen alla oleviin

komponentteihin. S. Antila soitti palaverin aikana Myneva.nappulan asiakaspalveluun kysyäkseen, minkä takia meidän versioissamme sitä ei ollut. Vastaukseksi saimme, että lastensuojelun puolelle ei ole koettu tarpeelliseksi avata kuntoutusosioita. Tämä herätti todellisen mielenkiinnon, koska lastenkoti Valon huostaanotetut lapset ovat kehitysvammaisia tai muuten erityistarpeisia lapsia ja kuntoutuminen eri osa-alueilla kuuluu monen lapsen tavoitteisiin. Oli hienoa lähteä yhdistämään kuntouttavaa työtettä lastensuojeluun, koska se on selvästi vielä monessa kohtaa alkutekijöissä.

2024 maaliskuun puolivälin aikaan tutustuin Myneva.nappulan tarjoamiin webinaareihin, jotka avasivat asioita lomakkeiden luonnista ja toimintakykyarvioista. Opettelin käyttämään Myneva.nappulaa siten, että lomakepohjaan harjoittelin itse tekemään toimintakykyarvion, jonka pystyi tilastoimaan ja näyttämään kahdella erilaisella tilastointikaaviolla; pisteillä ja palkeilla. Kokeilin myös tehdä testilomakkeita ja erilaisia lomakkeiden toimintoja ja pohjia. Testauksien välissä keskustelin ja vaihdoin ajatuksia sosionomiopiskelijan kanssa hyvästä hoito- ja kasvatussuunnitelmasta ja sen sisällöstä. Keskustelun hedelmänä syntyi ajatus siitä, että lomakkeen selkeys ja yksinkertaisuus on täyttäjälle ja hoito- ja kasvatussuunnitelman saajille yksi keskeisempiä asioita ja sen vuoksi asioiden rajaus ja esittämistapa on todella tärkeää. Rajasin kysyttävien asioiden määrää tärkeimpiin ja tein ohjeistuksia ”piilo-ohjelaatikoihin”, joissa pystyy hyvin tarkentamaan ja avaamaan kysyttäviä kysymyksiä ja haluttavia tietoja. Tavoitteena on, että vastaukset olisivat mahdollisimman saman linjaisia. Ohjelaatikot eivät lopullisessa tulosteessa näy, jolloin lähetettävä lomakeversio pysyy yksinkertaisena ja selkeän näköisenä.

Maaliskuun 2024 loppupuolella oli S. Antilan kanssa palaveri, jossa esittelin tekemiäni harjoituspohjia toimintakykyarvioon ja hoito- ja kasvatussuunnitelmaan. Kävimme läpi tietoperustaan perustuvat asiat läpi, joiden tulee näkyä hoito- ja kasvatussuunnitelmassa, mutta sen lisäksi tarkensimme asioita, joita halutaan näkyvän juuri Valon hoito- ja kasvatussuunnitelmassa. Tarkensimme vielä ulkoasuun liittyviä seikkoja ja kysymysten muotoilua. Tarkoituksena oli olla erillinen lomake toimintakykyarviosta, jossa aihealueet olivat jaettu vuorovaikutukseen, itsensä huolehtimiseen, käytökseen ja psyykkiseen vointiin.

Otsikointi tuli suoraan Myneva.nappulasta, koska silloin on todennäköisempää, että ne tulevat sopimaan myös uuden kantapalvelun rakenteisen kirjaimien uudistumisen linjaukseen. Myneva.nappulassa oli toimintakykyarvioon tarkoitettu päiväkotij- ja kouluosio, mutta se rajattiin pois, koska tarkoituksena oli keskittyä lastenkodissa tapahtuvaan arviointiin. Jokaisessa osa-alueessa oli kolme kysymystä työntekijöille ja 1–2 kysymystä lapselle. Työntekijät arvioivat kysymyksiä numeroasteikolla 1–5 (1=ei vielä onnistu ja 5=onnistuu hyvin) ja lapset viidellä erilaisella ilmeellä varustetuilla kasvoilla (kuva2).

Toimintakykyarvio

Lastenkoti Valo

Asiakas

Päivämäärä

Vuorovaikutus

Työryhmän arvio lapsen osaamisesta. 1=ei vielä onnistu ja 5=onnistuu hyvin

Vuorovaikutus ohjaajan kanssa 1 2 3 4 5

Kaverisuhteet 1 2 3 4 5

Suhteet vanhempiin ja läheisiin 1 2 3 4 5

Lapsen oma arvio/tunne osaamisestaan. Tarkoituksena on saada lapsen omaa ääntä kuuluviin hänen tasoisesti. Jos osaa vastata hymynaamoin hyvä, mutta muutakin luovuutta saa käyttää, esim. kuvat, konkretia, piirtäminen.

Lapsen oma arvio: Tykkäätkö leikkiä kaverin kanssa?

1 2 3 4 5

Keino, miten lapsi osasi kertoa mielipiteensä vai osasiko? Mitä keinoja kokeiltiin?

Kuva 2. Toimintakykyarvion aloitus ja vuorovaikutusosio. (Fastroi Oy, 2024.)

Vastauksien keskiarvot siirretään varsinaiseen hoito- ja kasvatussuunnitelmaan. Keskiarvot lasketaan manuaalisesti, koska itse tehdystä toimintakykyarviosta ei ole mahdollisuutta saada keskiarvolaskuria. Itse tehdyllä toimintakykyarviolla oli kuitenkin mahdollista tilastoida ja se oli yllättävän hyvä toiminto Myneva.nappulassa. Hoito- ja kasvatussuunnitelmaan tuli perustietojen lisäksi osio terveydentilalle, päiväkotij- ja kouluosiolle, perhe ja läheiset ihmiset ja näiden lisäksi samat osiot kuin toimintakykyarviossa eli vuorovaikutus, itsensä huolehtiminen, käytös ja psyykinen vointi. Hoito- ja kasvatussuunnitelmassa

käydään tarkemmin läpi toimintakykyarvion osiot pohtimalla vahvuuksia ja tuen tarvetta, tavoitteita ja keinoja, jolla tavoitteisiin päästään (kuva 3).

Vuorovaikutus

Toimintakykyarvion keskiarvo työryhmältä

Toimintakykyarvion keskiarvo lapselta

Vuorovaikutus-osiossa huomioidaan suhteet vanhempiin, ohjaajiin ja muihin lapsiin. Otetaan huomioon myös mm. aloitteellisuus, reagointi toisten viesteihin ja vaihtoehtolliset kommunikaatiomuodot. Vuorovaikutusta syntyy kaikissa päivän kohtaamisissa ja arjen puuhissa. Vuorovaikutukseen kuuluu mm. kosketus, ääni, ilmeet ja katse.

Vahvuudet ja tuen tarve

Tavoitteet

Keinot tavoitteeseen pääsemiseksi

Kuva 3. Hoito- ja kasvatussuunnitelman vuorovaikutusosio. (Fastroi Oy, 2024.)

Huhtikuun 2024 alkupuolella tein päivityksen hoito- ja kasvatussuunnitelmaan painottaen lapsen toimintakykyä ja osallisuutta maaliskuussa 2024 tehdyn suunnitelman mukaisesti. Huhtikuussa 2024 puolessa välissä pidin viimeisen yhteenvetopalaverin S. Antilan kanssa, jossa käytiin läpi liitteeksi tulevat toimintakykyarvio ja päivitetty hoito- ja kasvatussuunnitelma. Arvioimme yhdessä tuotoksen ja hienosäätöjen ja tarkistuksen jälkeen todettiin tuotos valmiiksi.

19.4.2024 oli lastenkoti Valon kehittämispäivä, jossa työryhmälle esiteltiin uusi hoito- ja kasvatussuunnitelma sekä ilmoitettiin, että toukokuussa 2024 on tarkoitus ottaa uusi päivitetty versio käyttöön. Työryhmä otti uuden hoito- ja kasvatussuunnitelmaversioon liitteineen hyvin vastaan ja varsinkin toimintakykyarvio ja sen tilastollinen seuraaminen herätti mielenkiintoa. Tähän päättyi opinäytetyön toiminnallisen kehittämisprojektin osuus.

5 KEHITTÄMISPROJEKTIN TULOKSET

5.1 Päivitetyn hoito- ja kasvatussuunnitelman tulokset

Opinnäytetyöni aiheena oli hoito- ja kasvatussuunnitelman päivittäminen lastensuojeluyksikköön. Hoito- ja kasvatussuunnitelman päivittäminen kehittämisprojektina oli tarpeellinen lastenkoti Valon yksilöllisten tarpeiden, lainsäädännön tarkistamisen ja toimintakyvyn sekä lapsen osallisuuden näkyväksi tekemisen vuoksi.

Kehittämisprojektin tavoitteena oli päivittää hoito- ja kasvatussuunnitelma Myneva.nappula-asiakastietojärjestelmäpohjalle vastaamaan lastenkoti Valon tarpeita. Tavoitteisiin päästiin hienosti. Hoito- ja kasvatussuunnitelmaan tuotettiin selkeä lomake, jossa lapsen perustietojen lisäksi on taustatiedot (kuva 4), terveystiedot, päiväkotitai koulutiedot ja vanhempien ja/tai läheisten tiedot. Osa-alueet ovat jäsennelty väliotsikoin ja osa-alueet ovat rajattu vain tarpeellisiin tietoihin.

2024 Hoito- ja kasvatussuunnitelma

Hoito- ja kasvatussuunnitelma

Hoito- ja kasvatussuunnitelma tulee laatia viipymättä, jos lapselle ei ole aiemmin sitä laadittu tai jos hoidossa ja kasvatuksessa tulee muutoksia tai jos lapseen on kohdistettu rajoituksia tai niitä todennäköisesti tullaan tekemään. Hoito- ja kasvatussuunnitelman päivitys tehdään lastenkoti Valossa puoli vuosittain marras- ja toukokuussa ja se toimitetaan vanhemmille ja vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Lastenkoti Valo

Asiakas	<input type="text"/>
Henkilötunnus	<input type="text"/>
Vastaava sosiaalityöntekijä	<input type="text"/>
Suunnitelman tekoon osallistuneet	<input type="text"/>

Taustatiedot

Kts. taustatiedot asiakkaan Asiakassuunnitelmasta. Jos Asiakassuunnitelmaa ei ole hoidon alussa saatavilla, täytä tiedot muilla saatavilla olevilla tiedoilla

Lyhyt kuvaus historiasta. (Sijoituspäätös mistä, miten ja milloin)

Kuva 4. Päivitetyn hoito- ja kasvatussuunnitelman aloitusotsikot. Ohjetekstit eivät näy lopullisessa tulosteessa. (Fastroi Oy, 2024.)

Näiden tietojen alla on otsikoitu aihealueet vuorovaikutus, itsensä huolehtiminen, käytös ja psyykinen vointi. Aihealueiden alapuolelle kerrotaan lapsen aiheen voimavarat, haasteet, tavoitteet ja keinot, joilla tavoitteisiin päästään. Hoito- ja kasvatussuunnitelmassa on liitteenä toimintakykyarvio, jossa nämä samat aihealueet ovat isoina otsikoina. Otsikoiden alla on muutamia kysymyksiä henkilökunnalle, jotka arvioivat lapsen toimintakykyä. Lapsi saa myös itse osallistua otsikon aiheen arviointiin kasvoasteikolla, jossa voi valita hymynaamasta surunaamaan, mielipiteen mukaan. Lisäksi sekä hoito- ja kasvatussuunnitelmassa että liitteenä olevassa toimintakykyarviossa on lähes jokaisen otsikon alla ohjeistus, jossa avataan ja kerrotaan tarkemmin, mitä kysymyksellä tarkoitetaan ja miten toivotaan, että toimitaan.

Toimintakykyarvion sisältöön ja ulkomuotoon päädyttiin tutustumalla ja testaamalla valittuja toimintakykyarvioita, joita oli LOOK-hanke, verkkopohjainen Toimintakykyarvio.fi ja Toimia-tietokannasta löytyvä Viivi (5–15). Näistä otettiin osioita, jotka katsottiin lastenkoti Valon tarpeisiin parhaimmiksi ja näiden lisäksi muokattiin ulkoasu ja käytettävyys selkeäksi.

Hienona lisänä kehittämistyössä löytyi toimintakykyarvion tilastointi Myneva.nappula-asiakastietojärjestelmästä. Aluksi tosiaan oli mielikuva, että sen kaltaiset toiminnot ovat vain maksullisten palveluiden alla, mutta oli hieno yllätys, että onnistui itse tekemään tilastoinnin. Kun toimintakykyarvion täyttää, voi ohjelmistossa mennä tilastointiin, jossa vastaukset näkyvät, joko piste- tai pylvästilastointina. Tämä toiminto tuli täysin uutena ja bonuksena kehittämisprojektiin.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tehdä päivitetystä hoito- ja kasvatussuunnitelmasta työkalu lastenkoti Valon työntekijöille. Päivitetty hoito- ja kasvatussuunnitelma tulee varmasti olemaan läsnä työntekijöiden arjessa ja sieltä on helppo tarkistaa toimintakyvyn osa-alueita, muun muassa vanhempien toiveita ja muuta lapseen liittyvää.

5.2 Kehittämiprojektin yhteenveto

Kehittämiprojektin keskeisin anti oli lastensuojelun ja kehitysvammaisten tai muuten erityistarpeisten lasten kapean ajattelutavan kehittäminen laajemmaksi käytänteeksi yhdistämällä käsitteitä hoito- ja kasvatussuunnitelman avulla. Ei ole välttämättä vain huostaanotettu lapsi tai toisaalta vain kehitysvammainen lapsi, vaan usein voi olla myös huostaanotettu kehitysvammainen lapsi, jonka kuntoutuminen vaatii turvallisen ja rakastavan aikuisen ja ympäristön lisäksi monen eri osa-alueen kuntoutumista moniammatillista työryhmää hyväksi käyttäen. Kehittämiprojektin lähtökohtana oli nähdä hoito- ja kasvatussuunnitelmaa laatiessa kuntouttava näkökulma toimintakykyarvion muodossa ja tämän lisäksi saada lapsen ääni kuuluviin osallisuutena.

Merkittävä ja hoito- ja kasvatussuunnitelman kehittämisen kannalta tärkeä muutosehdotus nousi työntekijöiden keskuudesta käytännön kokemusten kautta. Hoito- ja kasvatussuunnitelmaan haluttiin laajempaa näkökulmaa ja uusia erilaisia keinoja, joilla voidaan yhdistää lastensuojelu ja kuntouttava työote. Kehittämiprojekti tuotti lastenkoti Valon työntekijöille Myneva-nappulan perusversiota laajemman työkalun arkeen, jolla voi seurata toimintakykyä ja tavoitteita käyttäjäystävällisesti ja ajantasaisesti.

6 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli päivittää hoito- ja kasvatussuunnitelma lastenkoti Valon yksilöllisiin tarpeisiin. Kehittämisprosessi oli tarkoitus tehdä työelämän tarpeeseen kehitysvammaisten ja erityistarpeisten lasten yksilölliset tarpeet huomioiden. Tärkeää oli myös saada kuntoutuksen näkökulmaa esille toimintakykyarvion muodossa sekä lapsen ääni kuuluviin osallisuutena. Opinnäytetyössä tehtävä hoito- ja kasvatussuunnitelman päivitys oli tarkoitus saada heti valmistuttuaan työelämän käyttöön, koska suunnitelma täytetään

vähintään puolivuositain ja toukokuussa täytettiin jo päivitettyä versiota hoito- ja kasvatussuunnitelmasta.

Sosiaalihuoltolaissa todetaan, että sosiaalihuollon tulisi toimia asiakkaan edun mukaisesti ja tukea hyvinvointia oikeanlaisella ja oikea-aikaisella tuella. Luottamuksellisella asiakassuhteella ja yhteistoiminnalla tulisi tukea asiakkaan itsenäistä suoriutumista ja omatoimisuuden vahvistumista ottaen huomioon asiakkaan mielipide, toiveet, kieli, kulttuuri ja etninen tausta. (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014, 1 luku 4 §.). Sosiaalihuoltolaki oli lähtökohta kehittämisprojektiin ja lain ja annettujen ohjeistuksen mukaisesti päivitin hoito- ja kasvatussuunnitelmaa. Lain lisäksi otin käytännön läheisen näkökulman kehittämisprojektiin ja sitä tehdessä tuli selkeästi esille, että hoito- ja kasvatussuunnitelmaa halutaan kehittää lapsikeskeisemmäksi ja jokapäiväistä arkea tukevaksi.

Lasten toimintakyvyn arviointi antaa mahdollisuuden tunnistaa lapsen toimintakyvyn haasteita ja tarpeita. Arviointi kartoittaa tuen tarvetta, jolloin työntekijöiden on mahdollisuus tarjota asianmukaista tukea. Toimintakyvyn arvioinnissa käytetään usein erilaisia menetelmiä ja työkaluja, kuten havainnointia, kyselylomakkeita ja keskusteluja lapsen kanssa. Arvioinnin tulokset auttavat suunnittelemaan yksilöllisiä tukitoimia ja kuntoutusta lapsen tarpeisiin perustuen. (Alatalo, 2021.) Huostaanotetulla lapsella voi olla monenlaisia huolia eroahdistuksesta traumoihin ja turvattomuuden tunteesta normaalin kehittymisen vaihteluihin. Kehitysvammaisuus ja muut erityistukea vaativat piirteet tuovat monesti lisää haasteita, koska ymmärrystä ei välttämättä ole samanlailla kuin muilla saman ikäisillä lapsilla. Tavallinen arki, jossa on selkeä struktuuri ja turvalliset aikuiset ovat lapselle parasta lääkettä tilanteeseen. Kehitettävällä hoito- ja kasvatussuunnitelmalla on tarkoitus olla lastenkoti Valon työntekijöille työkalu, joka tukee ja auttaa arjessa lapsen kanssa.

Opinnäytetyössäni halusin toimeksiantajani lastenkoti Valon ideasta ja tarpeesta päivittää heidän hoito- ja kasvatussuunnitelmaansa Myneva.napula-asiakastietojärjestelmän avulla selkeämmäksi, helpommin ymmärrettäväksi, vanhempia ja läheisiä enemmän kuultaviksi ja yksilöllisiä tarpeita huomioitavammaksi sekä saada lapsen oma ääni kuuluviin.

Lähtökohtana tietoperustan lisäksi pidin Myneva.nappula-asiakastietojärjestelmän opettelua ja löytää sieltä keinot muokata hoito- ja kasvatussuunnitelman pohjaa joustavasti ja tarpeita vastaavaksi. Oli antoisaa leikkiä mahdollisilla toiminnoilla ja luovasti harjoitella lomakkeen tekoa. Mielestäni pääsin hyvin tavoitteisiini ja toteutus onnistui tarkoituksen mukaisesti.

Jatkotutkimusaiheeksi voisin suositella käyttökokemuksia päivitetyn hoito- ja kasvatussuunnitelman toimivuudesta käytännössä. Käyttökokemuksissa voisi pohtia muun muassa lisääntykö vanhempien ja läheisten kuuleminen, toimintakykyarvion toimivuus, tilastointi ja seuranta, näkykö lasten osallisuus, ja jos näkyy, miten ja työntekijöiden ajatuksia käyttömukavuudesta, hyödyistä ja selkeydestä. Haluaisin myös nähdä kehittämäni hoito- ja kasvatussuunnitelman toimivuuden laajemmalla tasolla käytännössä, niin että se lisäisi ymmärrystä osana lastensuojelun hoitoketjua, jossa se on jatkumona päivittäiskirjausten ja kuukausikoosteiden jälkeen ja ennen asiakassuunnitelmaa. Kaikki työntekijät näkisivät kokonaisuuden, eikä vain irrallisia osia, mitkä on pakko tehdä. Tämä voisi hieman muuttaa joidenkin työntekijöiden asennetta täytettäviin lomakkeisiin. Haasteena kuitenkin voi tulla aika. Lastenkodin työntekijöillä on rajattu aika kirjallisiin ja arviointitehtäviin, eikä hoito- ja kasvatussuunnitelma tietenkään ole ainoa kirjallinen tai seurattava dokumentti.

Opinnäytetyöprosessi oli itselleni tärkeä oman oppimisen ja reflektoinnin kokemus. Opinnäytetyön aiheeseen ja työelämän ongelmaan perehtyessäni opin paljon hoito- ja kasvatussuunnitelmasta, lastensuojelusta, lapsen kuntoutuksesta, olemassa olevista lasten toimintakykyarvioista ja osallisuudesta. Opinnäytetyöprosessissa opin tutkitun tiedon etsimisestä ja löytämisestä, olemassa olevan tiedon hyödyntämisestä ja Myneva.nappula-asiakastietojärjestelmästä. Prosessin edetessä tuli paljon ajatuksia, miten laajemminkin olisi hyvä jakaa tietoja ja kehittää kehitysvammaisten lasten kirjaamiskäytäntöjä lastensuojelussa ja tämän lisäksi vielä ottaa huomioon kuntoutuksen näkökulmaa. Opinnäytetyöni rajaus onnistui mielestäni hyvin ja keskityin kehittämisprosessina asetettuihin tavoitteisiin ja tarkoitukseen. Hyvin rajattu opinnäytetyö herätti kuitenkin myös paljon kysymyksiä, joita tulevaisuudessa

työelämässä on hyvä miettiä ja viedä eteenpäin. Opinnäytetyön alussa oli jonkin verran haasteita löytää itselle hyvää tapaa työskennellä, mutta ohjaavan opettajan palautteet ja johdonmukainen tekeminen antoi oikean suunnan ja sen jälkeen työskentely oli antoisaa ja eteenpäin vievää. Keskustelut toisten opiskelijoiden ja toimeksiantajan kanssa valaisivat entisestään tekemistä ja olivat hienoja hetkiä ammatillisesti, joita toivoisi jatkossakin olevan.

Opinnäytetyön tuotos ja tulos oli hyvin suunnitelman ja tavoitteiden kaltainen. Koko prosessi eteni suunnitelman mukaan, eikä mitään ylitsepääsemättömiä ongelmia matkan varrella tullut. Valmis päivitetty hoito- ja kasvatussuunnitelma sai toimeksiantajalta hienon palautteen ja itsekin olen siihen todella tyytyväinen. Jos jotain olisin halunnut työhöni lisätä, olisin halunnut käydä tuotosta läpi työntekijöiden kanssa ja mahdollisesti saanut hieman laajempaa näkökulmaa työhöni. Lisäksi olisi voinut saada asenteita hieman muuttumaan myönteisempään suuntaan hoito- ja kasvatussuunnitelmaa ja kuntoutuksen kirjaamista kohtaan. Yhteistyö toimeksiantajan kanssa sujui hienosti ja sujuvasti. Sain aina heti tarvitsemani tuen ja pidin koko opinnäytetyöprosessin ajan toimeksiantajan ajan tasalla.

LÄHTEET

Ahonen, K., Honkanen, K., Olli, J., Ronimus, H. & Seppänen, M. (2018). Kuu-
luva lapsi - kohti vammaisen lapsen osallisuutta palveluissa. Terveyden ja
hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-039-6>

Ainutlaatuinen Lapsuus Oy. (2023). Omavalvontasuunnitelma.

Alatalo, H. (toim.). (2021). Vetovoima kasvaa yhteistyöllä. Grano Oy. Haettu
20.2.2024 osoitteesta [https://luovi.fi/wp-content/uploads/2021/03/vetovoima-
kasvaa-yhteistyolla-1.pdf#page=47](https://luovi.fi/wp-content/uploads/2021/03/vetovoima-kasvaa-yhteistyolla-1.pdf#page=47)

Antila, S. (14.12.2023). Henkilökohtainen keskustelu johtaja Sohvi Antilan
kanssa.

Autti-Rämö, I., Salminen, A-L., Rajavaara, M. & Ylinen, A. (toim.). (2016).
Kuntoutuminen. Kustannus Oy Duodecim.

Fastroi Oy. (2024). myneva.nappula tuo enemmän aikaa kohtaamisiin. Ha-
ettu 30.01.2024 osoitteesta [https://www.myneva.eu/fi/ohjelmisto/my-
neva.nappula](https://www.myneva.eu/fi/ohjelmisto/myneva.nappula)

Kanta. (2021). Uudistunut asiakastietolaki tuo muutoksia sosiaalihuollon asia-
kastiedonhallintaan. Haettu 9.3.2024 osoitteesta [https://www.kanta.fi/tiedote/-
/asset_publisher/cf6QCnduV1x6/content/uudistunut-asiakastietolaki-tuo-muu-
toksia-sosiaalihuollon-asiakastiedonhallintaan](https://www.kanta.fi/tiedote/-/asset_publisher/cf6QCnduV1x6/content/uudistunut-asiakastietolaki-tuo-muu-
toksia-sosiaalihuollon-asiakastiedonhallintaan)

Koivikko, M. & Sipari, S. (2021). Lapsen ja nuoren hyvä kuntoutus. Valtakun-
nallinen Lasten ja Nuorten Kuntoutus ry. [https://vlkuntoutus.fi/julkaisut/lap-
sen-ja-nuoren-hyva-kuntoutus/#page=25](https://vlkuntoutus.fi/julkaisut/lap-
sen-ja-nuoren-hyva-kuntoutus/#page=25)

Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä 703/2023. Ha-
ettu 6.3.2024 <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230703>

Lastensuojelulaki 417/2007 muutoksineen. Haettu 8.2.2024 [https://fin-
lex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L6P33](https://fin-
lex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L6P33)

Lastensuojelun Keskusliitto. (2023). Osallisuus kuuluu kaikille. Haettu
5.1.2024 osoitteesta <https://www.lskl.fi/osallisuus/>

Poutiainen, E. (8.6.2018). Johdanto erityyppisiin arviointimenetelmiin ja nii-
den käyttöalaan psyykkisen toimintakyvyn arvioinnissa [PowerPoint-diat].
Kuntoutuspäivät.

Räty, T. (2023). Lastensuojelulaki: käytäntö ja soveltaminen. Edita Publishing
Oy.

Opas käytäntöihin. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Haettu 16.2.2024 osoitteesta https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75862/Arviointiraportteja4_04.pdf

Satakunnan ammattikorkeakoulu. (2024). Kirjallisten töiden ja opinnäytetyön ohjeet. Haettu 19.3.2024 osoitteesta <https://www.samk.fi/opinnaytetyon-ohjeet/>

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014 muutoksineen. Haettu 10.1.2024 <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2017). Sosiaalihuoltolain soveltamisopas. Haettu 21.2.2024 osoitteesta https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80391/05_17_Sosiaalihuoltolain%20soveltamisopas.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2022). Valtakunnalliset lääkinnälliseen kuntoutukseen ohjaamisen perusteet 2022. Opas terveyden- ja sosiaalihuollon ammattilaisille ja kuntoutuksen parissa työskenteleville. Haettu 20.2.2024 osoitteesta https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164488/STM_2022_17_J.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2024). Lastensuojelun käsikirja - Hyvän kohtelun suunnitelma. Haettu 10.1.2024 osoitteesta <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/lastensuojelun-kasikirja/lasten-ja-nuorten-lastensuojeluopas/lastensuojelun-viranomaisten-valvonta/hyvan-kohtelun-suunnitelma>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2019). Sosmeta. Haettu 6.3.2024 osoitteesta <https://sosmeta.thl.fi/>

Vänskä, N., Pollari, K. & Sipari, S. (2016). Lasten osallistumista ja toimijuutta vahvistavat kuntoutuksen hyvät käytännöt kirjallisuudessa. Kansaneläkelaitos. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/89005e25-a2ad-43a3-b77b-c6bec56dd571/content>